

började han komponera. Han var alltså väl bekant med väst. Men huvuddelen av sina studier tillgodogjorde han sig emellertid vid Musikkonservatoriet i Moskva, där han avlade grundexamen 1958 och där han fortsatte med högre studier fram till 1961. Mest uppmärksammas hans musik kanske blivit för att den ohämmat blandar musikhistoriens alla stilar, inte sällan med gripande effekt. Från 1972 verkade han själv som pedagog vid Tjajkovskijkonservatoriet i Moskva, där han undervisade i instrumentation, kontrapunkt, partiturläsning och komposition. 1973 publicerades 17 takter av ett scherzo till en ofullbordad pianokvartett av en 16-årig Gustav Mahler. Det blev inspirationen till Schnittkes egen Pianokvartett från 1988. Till att börja med hade han tänkt fullborda satsen så som Mahler skulle ha kunnat göra, men materialet ville annorlunda, och Mahlers tema citeras nu först mot slutet. Det knappt tio minuter långa stycket uruppfördes under Kuhmofestivalen i Finland sommaren 1988. I en något annorlunda form dyker detta verk också upp i Schnittkes femte symfoni från samma år.

Robert Schumann blev gärna lite manisk. Hade han fått lust till något så drog han det till sina ytterligheter. Ett tecken på detta är att han året 1840 komponerade 140 sånger, 1841 skrev han orkestermusik (symfoni nr 1 och första versionen av nr 4 m.m.) och under ett halvår 1841–1842 slog han in på kammarmusiken med tre stråkkvartetter, en pianokvartett och en pianokvintett. Medan kvintetten kommit att bli ett mycket ofta spelat verk som hörde till Clara Schumanns mest älskade av makens verk, spelade hon inte kvartetten offentligt förrän 1849. Hon medverkade emellertid vid ett privat framförande av pianokvartetten i december 1844 tillsammans med den beundrade violinvirtuosen Ferdinand David och med den danske tonsättaren Niels W. Gade som altviolinist. Men Clara spelade sedan inte kvartetten offentligt förrän 1849. Man kan verkligen undra varför! Är det så banalt som att kvintetten är mer utåtriktad och grann, medan kvartetten med sina subtila tankar är mer inåtvänd och kräver lite mer av lyssnaren? I första satsen kan man ana att han studerat Beethovens sena stråkkvartetter, i den andra satsen tycks vännen Mendelssohn ha bidragit med elegans. Den långsamma satsen är helt enkelt bara genomsyrad av melodi. I finalen kan man möjligen ana att det här året varit arbetsamt, vilket inte gjorde musiken sämre. Det gick snabbt att komponera kvartetten. Han skissade den mellan den 24 och 30 oktober, och skrev ner det färdiga resultatet 7–26 november. Förläggaren fann noterna knappt läsbara. Men så gick Schumann också i väggen som man säger idag, och drabbades av tecken på den kommande mentalsjukdomen.

Stig Jacobsson



Nästa konsert i LKF:s regi blir 7 maj med ett Bellmanprogram i Stadsmissionens café. Dessförinnan, 23 april, blir det Framtidskonserten med Linköpings symfoniorkester och Leif Wangin på trombon. Och 30 april får vi både höra och se Eldfågeln med Östgöta Blåarsymfoniker och Linköpings Balettensemble.

www.linkopingkammarmusik.se



PIANOKVARTETT

Mats Jansson piano

Nils-Erik Sparf violin

Patrik Swedrup viola

Erik Wahlgren cello

Wallenbergsalen
Östergötlands museum
19 mars 2017 kl. 16.30

Konserten ges i samverkan med Östergötlands museum och med stöd av Kultur- och fritidsnämnden i Linköping, Statens kulturråd, Sensus studieförbund och Scandic i Linköping.

Program

Wilhelm Stenhammar (1871–1927)

Allegro brillante Ess-dur för pianokvartett

Johannes Brahms (1833–1897)

Pianokvartett nr 3 c-moll op. 60

Allegro non troppo

Scherzo: Allegro

Andante

Finale: Allegro comodo



Alfred Schnittke (1934–1998)

Pianokvartett

Allegro

Robert Schumann (1810–1856)

Pianokvartett Ess-dur op. 47

Sostenuto assai – Allegro ma non troppo

Scherzo: Molto vivace

Andante cantabile

Finale: Vivace

Förutom en violinsonat och de sex väl etablerade stråkkvartetterna skrev **Wilhelm Stenhammar** ytterst få kammarmusikverk. Tjugoåringens ensamma sats för pianokvartett blev en torso, och man vet inte om han planerade en fortsättning, eller om det bara var tänkt som en övning. Den nämns vid ett enda tillfälle i hans dagbok. Av det kan man räkna ut att satsen tillkom våren 1891. Manuskriptets första fem sidor är skrivna med bläck, de återstående tolv är skissade i blyerts. Trots att Stenhammar inte helt gjorde färdigt sitt verk rymmer det åtskilligt av värde, och avslöjar en ung kommande mästares tidiga tankar.

Johannes Brahms älskade kammarmusik och gav i många fall sitt allra bästa i denna genre. Han komponerade kammarmusik från tjugo års ålder fram till åren före sin bortgång. Verken kom med jämna mellanrum som frukter av ett intensivt och självkritiskt arbete. 1861–62 stod han på toppen av sin förmåga, och då gav han ut de första av sina tre pianokvartetter, de i g-moll op. 25 och A-dur op. 26. Det var inte många som komponerat denna sorts musik tidigare: Mozart hade skrivit två och Schumann en, men Brahms gillade formen mycket och skrev tre. Den tredje har en lång tillkomsthistoria. Redan 1856 hade han komponerat några satser i ciss-moll, men lagt projektet åt sidan. Han hade varit alltför påverkad av Robert Schumanns sjukdom och död. Men han hade inte glömt bort den utan letade fram noterna sommaren 1873 när han sin vana trogen befann sig vid någon naturskön plats, denna gång vid Zürichsjön. Han befriade sig från de gamla alltför romantiska spökena i form av Schumanns bortgång och hans lidelsefulla kärlek till Clara Schumann. Han ändrade tonarten till c-moll, justerade åtskilligt och skrev en helt ny final. Till sin förläggare skrev han att de på titelbladet kunde trycka en bild av en ung man med en pistol tryckt till tinningen – inspirerad av Goethes roman om den unge Werthers lidanden. ”Det ger en vink om musiken”, för han såg den som en sorts självmord. Det är framförallt den första satsen som speglar det tragiska och dramatiska. I Scherzot kan man få en antydning av Schumanns ande. Andan- tet är en kärlekssång där cellisten spelar huvudrollen, men den här gången inte riktad till Clara, utan till en ny kvinna vid hans sida, Elisabeth von Herzogenberg – till vilken kvartetten är dedicerad. Finalen ger förstaviolin- en de viktiga inpassen, och här förenas en mental sorg med vacker lyrik. Vid uruppförandet i Wien den 18 november 1875 spelade Brahms själv piano- stämman.

Alfred Schnittke tvingades mer eller mindre arbeta i det fördolda i det gamla Sovjetunionen. Han tilläts visserligen komponera teater- och film- musik, men många av hans seriösa verk hamnade ospelade i byrålådan. När hans namn började bli alltmer känt i väst insåg man också att man hade att göra med en begåvning av mycket speciellt slag. Hans mor var volgatysk medan fadern var av rysk härkomst. Fadern arbetade en tid som översättare och journalist för tidningar i Wien och Berlin, och i dessa städer erhö- ll den unge Alfred 1946–48 också sin första pianoundervisning – och redan nu